

II. ABDÜLHAMİT'İN HAFİYE TEŞKİLATI HAKKINDA BİR RİSALE

*Yrd. Doç. Dr. İlknur HAYDAROĞLU**

Sultan 'Abdülhamit halâ tam açığa kavuşturulamamış, karanlık kalmış bir çok nokta bulunan bir devrin, çelişik, karmaşık, değişik ve evhamlı bir simasıydı.

Amcası Abdülaziz Han ve kardeşi V. Murat Han'ın tahttan indirilişleri bunu yapan kişilerin kendisini belli bazı şartlar altında tahta çıkarmaları, İmparatorluğun gitgide zayıflaması, bazı kişilerin artan nüfuzunun tehlikesi, Abdülhamit'in zaten zayıf olan sinirlerini olumsuz yönde etkilemişti.

Kendini her yönden yalnız ve güvensiz hissettiği bu ortamda, çözümlü tüm kontrolü elinde tutmakta buldu. Merkezîyetçi bir idare için bütün şartları hazırladı. Kendisini hayli korkutan Mithat Paşa'yı bertaraf ettikten sonra, Meclis-i Mebusan'ı kapatan, Kanuni Esasi'yi de rafa kaldıran Abdülhamit İmparatorluğu Yıldız Sarayından ve tek elden idare etmeye başladı. Onu ancak şahsına karşı hazırlanabilecek her türlü komployu önleyebilmek, şüpheli bulunduğu şahısları denetleyebilmek, oluşturulmaya çalışılacak bütün beraberlikleri başlamadan sona erdirmek biraz olsun rahatlatılabildi.

Hakkında iyi-kötü bir çok şey söyleyen fakat evhamlı karanlık ruh kişiliği her zaman vurgulanan II. Abdülhamit, bu mekanizmayı yürütebilmek için Hafîye Teşkilâtı kurmuştu.

Sarayın kapısından başlayan bu sıkı kontrol ülkenin sınırları dışına da taşıyor, belli kişilerin mesleği olma yanında küçük, büyük tüm memurların yükselme ya da nişan ve atıyyeler almalarını sağlayan basamaklar olarak gittikçe yaygın ve önemli bir hal alıyordu.

Abdülhamit'in bu ruh durumunu biraz da tahrik ederek kullanmaya çalışan kişiler için Jurnal padişaha kendilerini hatırlatmak, sadâkatlerini ispatlamak, hak etmedikleri bir çok rütbe, görev ve nişanı elde etmek için

* Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

bulunmaz bir araçtı. Bunlara resmi görevliler dışında, asılsız, yanlış ya da bilerek uydurulmuş düzmece jurnallerle katılan ufak da olsa karşılığında bir şeyler uman kişileri de dahil ettiğimizde, hafiyeliğin bir güvenlik teşkilâtı görevlisi olmanın yanında değişik bir görünüm kazandığı da ortaya çıkar. Hatta kolları saray ileri gelenlerinden en alt tabakadaki basit kişilere kadar uzanan Hafiye Teşkilâtının çok değişik gruplardan oluştuğu da söylenebilir. Hafiye Teşkilatında derecelenerek kısımlara ayrılmış bu gruplar ve tabii asıl etkili olan bu grupların başındakiler, birbirleriyle rekabet içerisindeydiler. Karşılardaki kişileri ne kadar karalarlarsa, kendileri o kadar sadık görünüyor ve o derecede büyük ihsanlar alıyorlardı.

Abdülhamit'in tahttan indirilmesinden sonra lağv edilen Hafiye Teşkilâtıyla beraber, jurnaller Yıldız Sarayından alınarak, Harbiye Nezareti büyük kapısının solundaki köşke (bugün Üniversite Rektörü evidir) getirilmişti. (Tugay Asaf; İbret, İstanbul 1961, s.17).

Birkaç Âyan azasıyla bir o kadar milletvekili ve o kadar subaydan oluşan bir heyet bunları ele almıştı.

Önemlerine göre tasnif edilen, kaydedilen jurnaller albümler şeklinde hazırlanıyordu. Zamanla komisyon çalışmalarını yavaşlatmıştı. İttihatçıların düşmesiyle de komisyon lağv edilmiş, jurnaller de yakılmıştı. Jurnaller yakıldığı zaman, Merkez-Kumandan Muavini sıfatıyla o komisyonda bulunan Asaf Tugay, İbret adlı eserinde jurnalcilerin isimlerini ve bazı jurnallerin özetini içeren küçük bir defterin kendisine saklı olduğunu belirtmektedir. Bu eserde jurnallerden bazılarının örneklerinde dikkati çeken ifade tarzı oldukça düşündürücüdür. Tam bir kul yakarıyla verilen arızalardan bir kaçının bazı satırları buna ilginç bir örnektir.

"...Ya Rabbi. Kulun İsmail'e Halife-i a'zam ve akdes efendimiz hazretlerinden gayrı hiç bir şahsa efendim dedirtme. Ya Rabbi Halife-i zamane ve'l-umuran bir hizmet edemez isem bile velinimetim diye diye canımı al. Ya Rabbi, Sevgili habibin Muhammed hürmetine vücut-ı nur-ı hilâfet penahisini her türlü afetten masûn ve mahfuz et..." (Tugay a.g.e., s.41).

Zülüflü İsmail Paşa'nın bu sözlerinden sonra, azat kabul etmez köleleri "m" imzasıyla verilen bir arızanın bazı satırlarına geçelim:

"...Atabe-i felek mertebe-i hazret-ı hilâfet penahilerine ma'ruz-ı abd-ı memluk-ı sadakat-meslekleridir. Bilütfuhilkerim velinimetim efendimiz hazretlerinin mübarek cülus-ı akdes-i mülûkânelerinden beri canımı ortalara atarak menfaat-i muqaddese-i hilâfetpenâhilerine nevehile sadıkane hizmetler ettiğim ve etmekte bulunduğum Cenab-ı Allah'a ayandır..." (Tugay, A.g.e., s. 103).

Jurnallerde ihbar, uyarı ya da bilgi vermenin dışında şahısların madde-manevi istekleri de yer almaktaydı. Özellikle atıye, nişan ya da para isteyen şahısların arizaları çoğunlukta idi. İfade tarzı da dikkat çekici olan bir-iki tanesini kısaca vermek istiyoruz.

“...Cenab-ı Rabb-ı mennan, padişah-ı kadr-dân ve şehinşah-ı cihan, velinimet-i bî-minnet efendimiz hazretlerine tükenmez ömürler ihsan buyursun, amin. Emsal ve akran-ı bendegânem misüllü *refikam cariyelerini* ze de *birinci rütbeden* bir kıt'a şefkat *nişan-ı zîşanunun* ihsan buyrulmasını istirham eylerim, ferman. Sarfedilecek de hiç bir param yoktur padişahım.

Yaver-i hususi-i şehriyarilerinden
piyade mirlivası abd-ı memlûkleri
Ahmed Fehim” (Tugay, A.g.e., s.123)

yine Fehim Paşa'nın para isteyen bir arizası:

“Velinimetim, pek parasız kaldım. Lütfen ve merhametten bana harçlık buyurmanızı istirhâm eylerim, ferman.” (Tugay, A.g.e., s. 124).

Bir arıza da Sultan Reşat'ın Esvapçıbaşı Sabit Efendinin, Prens Sabahattin'in Reşat Efendiye gönderdiği bir layihayı takdim ederken istediği 4 şeyle ilgilidir. Sabit Efendi arizasında kayınpederine birinci komiserlik kendisine mükâfaat-ı nakdiye, Suphi ve Eşref'e mükâfaat verilmesi ve Reşat Efendiye dair “*her şeyin kendisinden sorulmasını*” istiyordu (Tugay, A.g.e., s.27). Jurnallerden çok değişik olan iki tanesini de vermeden geçemeyeceğiz: İlki Ali Rıza bin Ahmet Lütfi Paşa tarafından yazılmıştır. Belgede Jurnal verenin babasına nüzul isabet ettiğinden, bunun için yirmi gün izinle yanına gittiğinden ve babasının Sultan Murat hakkında iyi fikirler besleyip, akrabasından Cemalettin'i de himaye ettiğinden söz ederek, babasını jurnal ettiğinden bahsetmektedir (Tugay, A.g.e., s. 27) İkinci jurnal Ferit Arif Hikmet Paşa hakkındadır. Jurnale göre paşa kendi kesesinden aşure pişirtip fırkateyn personeline dağıttırmuş, kendi kesesinden baklava, helva gibi şeyleri de fırkateynlerdekilere dağıttırmuş. (Tugay, A.g.e., s. 37).

Nüfuz, kudret, yüksek mevkii, nişan, atıye ya da para, pul şöhret sahibi olmak isteyen, hoşlanmadıkları kişiler hakkında uydurulmuş iftiralar, fesat, yalan dolu arizalar vererek, kendilerini değerli olarak göstermek isteyen bir çok kişi, mesleği hafiyelik olmasa da, saraya çok sayıda jurnal göndermiştir. Genelde iyi niyetli olmanın çok ötesinde, kötülükleri, hataları ya da şüphayle karşılanabilecek şeyleri içeren bu jurnaller Hafiyete Teşkilâtı dışında da hazırlanmıştır.

Hafiyeye Teşkilatını tam olarak konu edinen belli başlı esere rastlamadık. Ancak Tahsin Paşa'nın hatıratını temel olarak birbirinden yararlanarak yazdıkları, Asaf Tugay'ın *ibret* adlı eseri ve Faiz Demiroğlunun, *Abdülhamid'e verilen jurnaller* isimli eseri oldukça önemli bilgileri içermektedir.

Bu konu ile ilgili bir diğer vesika tesadüfen elimize geçmiş olan ve ne yazık ki tamamı bulunamayan bir risaledir. Müellif ve muharriri Mahmud (çok açık okunmamakla birlikte) ibaresi bulunan ve 4 cüzden meydana gelen risalenin birinci ve ikinci cüzü (ikinci cüzün, on maddesi eksik) mevcuttur. Yayın yeri (İstanbul), tarihi (1304-1309) belirtilen risalenin nerede yayınlandığı, ya da bir eserin bir kısmı olup olmadığı belli değildir. Dördüncü cüzden söz edilmekte ise de elimizde mevcut değildir. 112 sayfadan meydana gelen orta boy büyüklükte bir risaledir. Yer yer basım hataları bulunan eserde (bunları yeri geldiğinde dipnotlarda belirttik) sert bir dil kullanılmıştır. Risaleyi yazanın, kişiler hakkındaki değerlendirmeleri, kendisine özgü bir yorumla da olsa yayınladığı belgelerle verdiği bilgiler, bir kuruluşun işleyişi, amacı hakkında açık bir fikir vermektedir. Yazar tarafından jurnal veren hafiyeler; aşağılayan, eleştiren ve onlara duyulan nefret ve tiksintiyi hissettiren bir ifadeyle kaleme alınmıştır.

Risalede, sahte cüzlerinin yayınlandığı, düşmanlık ve kötülük yapan bazı kişilerin, isimlerinin silinip namuslu kişilerin isimlerinin yazıldığı belirtilmiştir.

Elimizde bulunan birinci ve ikinci cüzlerin (ikinci cüzde eksiklik bulunmaktadır.) dışında üçüncü ve dördüncü cüzlerde neler olduğu bilinmemektedir.

Yazar eserde "Hafiyeye Merkezleri" derken hafiyelerin gittikleri, gezdikleri, gözetleme yaptıkları yerleri kastettiğini, oradaki hafiyeliği kasdetmediğini açıklamaktadır. 23 merkez bulunduğunu, hafiyelerin gözetleme sırasında asıl görevleri olan cinayet, katil gibi olaylarla ilgilenmediklerini, gözetledikleri kişiyi izlediklerini belirten yazar, birinci cüzde hafiyeliği dört sınıfa ayırmakta ve bu kısımda 990 hafiyeye bulunduğunu ifade etmektedir. Esere göre birinci sınıf hafiyeler saray erkanından oluşmakta, maksatlarını doğrudan jurnallerle ya da, şifahan padişaha arz etmekteydiler. Yazara göre hafiyeler devlet hazinesini soyarlar, milletin hakkını gaspederler ama jurnaller vasıtasıyla kendilerini namuslu ve sadık göstermek için başkalarını karalarlardı. İkinci sınıf hafiyeleri payitahttaki ve memleketteki haydut çetelerinin reisleri olarak niteleyen yazar bunların birinci sınıf hafiyelerin emrinde ve himayesinde olduğunu vurgulamaktadır. Üçüncü sınıf hafiyelerin birinci ve ikinci sınıf hafiyelere hizmet eden küçük memurlardan oluştuğu belirtilen eserde, dördüncü sınıf hafiyelerin daha çok başı bozuk takımından oldukları, saraya devamlı telgraflar gön-

derdikleri, ancak bu telgraflardan biri kabul edilir de, şahıs saraya açıklamak için çağrılırsa, jurnal hazırlayıp sundukları ve böylece 3. sınıfa terfi ettikleri anlatılmaktadır. İkinci cüzde 988 hafiyenin adı liste şeklinde yer almaktadır.

Abdülhamit dönemine ait bir çok eserin olumlu-olumsuz ve bir o kadar da yanlı yorumlarla hazırladığı bilinmektedir. Ancak olayları objektif bir gözle görebilmenin doğruluğuna inandığımız için tarafsız bir gözle, yorum yapmadan, yalnızca gerekli yerlerde gerekli açıklamaları yaparak, bu risaleyi olduğu gibi aktarmayı uygun gördük. O döneme, özellikle de döneme damgasını vurmuş bir teşkilâta ışık tutması bakımından yararlı olacağını umduğumuz risalede hafiyeliğin nasıl icra olunduğu, kaç sınıftan oluştuğu, birinci, ikinci ve üçüncü sınıf hafiyelerin kimlerden olduğu (liste halinde) hafiyeye merkezleri, hafiyelerin kimlerden olduğu (liste halinde) hafiyeye merkezleri, hafiyelerin bağlı buldukları yüksek derecedeki hafiyelerin bağlı buldukları yüksek derecedeki hafiyelerin kimler olduğu, nelerin jurnallendiği, nasıl menfaatler edinildiği gibi konular yer almaktadır. Risalede yer alan şahıslardan bir kaçını, kişilik, davranış, görev suistimali gibi konularla, neden oldukları bazı olaylar sebebiyle ayrıca belirtmek ve yazarın bu konudaki görüşüne yer vermek risale hakkında daha iyi fikir verecektir.

Bunlardan Münir Paşa hakkında; Eski Paris Sefiri olduğu, gençliğinde münasebeti olup sonradan nikâhına aldığı bir saraylıya mahkemede Sultan Aziz'in şehit edildiğine dair şahitlik ettirdiği ve böylece göze girdiği belirtilmiştir.

Faik Bey hakkında; onun çok cahil olduğu, ama ailesinden geliri ve malı-mülkü olan gençleri hafiyelik yoluyla himayesi altına aldığı, bütün mallarını az bir bedelle veya hile ile ellerinden aldıktan sonra, onları ortada bıraktığı yazılmıştır.

Celâl Paşa hakkında; Bahriye Nazırı iken Galata'da 50-60 bin liralık bir han satın aldığı, Tophane müşiri Zeki Paşa hakkında; Zeki Paşa'nın padişahın hastalığına iki sene ağladığı, Ankara Valisi Memduh Paşa hakkında; onun İstanbul zelzelesi sırasında telgraf çekerek padişahın sağlığını sorduğu ve bundan dolayı da Dahiliye Nazırı yapıldığı belirtilmiştir. Eski Orman ve Maden Nazırı Selim Melhame'nin, Meşrutiyetin ilânından sonra İtalya'ya kaçtığı ve üç damadına otuzar bin liradan doksan bin lira *drahoma* verecek kadar para sahibi olduğunu belirten yazarın Ahmet Ratip Paşa hakkında verdiği bilgiler de çok ilgi çekicidir.

Hicaz valisi Ahmet Ratip Paşa Huzur-ı Kâbe-i muazzamaya gelen hacıları ve ziyaretçileri soymuş, üstelik bu durumun şikayet edildiği, kendisine bildirildiğinde büyük bir yüzüzlükle; -zannetmem, bir yanlışlık olacak, vilâyetten buraya kimsenin gelmesine imkân yoktur. Çünkü bura-

ya gelmeleri için kendilerinde vapur parası bile bırakmadığımı iyi biliyorum, demiştir.

Aynı yüzüzce savunmayı Muhtar Beyde de görüyoruz. Maden ve Elektrik imtiyazı sahibi olan, Şeyhülislam Cemalettin Efendi'nin oğlu Muhtar Bey, Kurban Bayramı selâmlık alayının, dinamit atılması tehlikesinden dolayı Dolmabahçe Sarayında yapılmasına engel olmuş ve bu jurnaline mükâfaat olarak Şuray-yı Devlet Mülkiye Reisliğine aza tayin edilmiştir. Aldığı imtiyazlara karşı çıkan birine, gençliğinde tahsil için, sonra da sağlığı için Avrupa'ya gitmek istediğinde o zaman devletin izin vermediğini, bundan dolayı devletin kendisine borçlu olduğunu, şimdi bu imtiyazını vermek zorunda olduğunu belirtmiş, o zaman ki verilmeyen yerlere karşılık olarak bu imtiyazı hak ettiğini beyan etmiştir.

Risalede üzerinde durulmaya değer kişilerden biri de Baba Tahir'dir. Malumat ve Servet adlı iki gazete çıkaran Baba Tahir, gazetesi vasıtasıyla ticarethaneleri haraca kesmiş, Terkos Su Kumpanyasını, gölde domuz Leşi bulunduğunu gazetesinde yayınlamakla tehdit ederek zorla para almıştır. Para ile, devlet nişanlarını taklit ederek satan, ancak yakalanarak otuzbeş sene kürek cezasına çarptırılan Baba Tahir Meşrutiyetin ilânıyla cezadan kurtulmuştur.

Eserde yer alan bir diğer ilgi çekici kişi Kabasakal Mehmet Paşa'dır. Yelpaze şeklindeki sakalıyla tanındığı belirtilen Kabasakal Mehmet Paşa, "Padişah babanı kes dese keserim" diyecek kadar sadakatinin son derecesindeki bir kuldur.

Risalede aynı olayı yaşayan iki kişi de oldukça dikkat çekicidir. Biri Selânik'teki Hürriyet ve Meşrutiyet yanlıları olan "ahrar-ı ümmet"i takip etmekle görevli iken Bağdat'a memur edilen Paşadır ki Bağdat halkı tarafından kabul edilmemiştir. Halk tarafından kovulan diğer kişi de, Rüşumat müsteşarı Mehmet Ali Beydir. Beyrut Valisi olmuş, ancak halk tarafından istenmemiştir.

Eser tümüyle incelendiğinde görüleceği gibi yazar, hafiyelerin yaptıkları işleri, ne şekilde tanındıklarını, ne gibi taltifler, hediye ve menfaatler elde ettiklerini belirtmeye çalışmış, sahte ve üzerinde değişiklikler yapılmış risalelerin, kendi risalesi ile ilgisi olmadığını ifade etmiştir.

Doğruluğu yada yanlışlığı tartışılabilir, ancak yazıldığı döneme ait, bu konuya değinen nadir kaynaklardan biri olduğu ve bu nedenle büyük değer taşıdığı, birçok olaya ışık tutacağı, araştırmacılara yardımcı olacağı görüşüyle eseri aynen aktarmak istedik.

Bu yazımızda Risalenin 1. cüzünde yer alan hafiyelerin listesini veriyoruz. Bir başka yazımızda da 2. cüzdeki hafiyeler yer alacaktır.

HAFİYELERİN LİSTESİ

İKİNCİ CÜZDE: 990 HAFİYE VAR!

Müellifi ve Muharriri Mahmud*

-BİRİNCİ VE İKİNCİ CÜZLERİN MÜNDERİCATI-

Mukaddime-Hafiyelik nasıl icra olunuyormuş- Hafiyelik kaç sınıftır- Birinci sınıf hafiyeler kimlermiş- İkinci sınıf hafiyeler kimlermiş- Üçüncü sınıf hafiyeler, Dördüncü sınıf hafiyeler kimlermiş- İstanbul ve civarı hafiyeler merkezleri- Liste- Birinci sınıf hafiyeler mabadi listesi- İkinci sınıf hafiyelerin listesi- hafiyeler merkezlerinde kimler memurmuş- Çeteler kimlerden teşekkül etmiş- Üçüncü sınıf hafiyelerin listesi- Saray Ekabirine kimler Jurnal verilmiş, nasıl menfaatler temin edilmiş- Rütbe ve maaş ve nişan ve atiyeleri kimler almış.

1304-1909

MUKADDİME

Eserimiz bazı menabi-i mevsukadan alınan haberler üzerine neşredilmiş olmakla muhteviyatı hakkında karin-i kiramanın husul-i itminanları tâbir olmak lazım gelir.

Zaten vukuat-ı mâziye yad olundukça eserin sıhhat-i mündericatu kendiliğinden tebeyyün ve tezahür eyler. Zira devr-i istibdatta ortada cereyan eden pek çok şeyler görüyorduk.

Mesela: Maliyemize vahim bir darbe vurulmuş, devletin en mühim icraatı akim bırakılıyormuş, dün gördüğümüz bir dostumuz ertesi gün ortadan kayıp oluyormuş, nefy edilmiş, bilâsebeb taşraya memur edilmiş yüzbinlerce liralara sarfolunarak yapılan bir mektep binası metruk bırakılıyormuş.

Biz bunları görüyor, işitiyorduk. Fakat müsebbib ve faillerini tanımiyorduk, hatta kendileri belki daire-i musahibtenize dahil olduğu halde hüvviyet-i hakikiye ve sanat-ı hifayelerini bilemiyorduk. İşte bu eser bu fail ve müsebbibleri tadad edecek ve hafiyeleri neşredecektir ki onların malum olan fiilleri hasebiyle eserimizin sıhhati ber vech-i mezkur enzar-ı nasda taayyün edecektir.

Ancak vatanımızda hafiyelerin miktarı pek ziyade olup icraatıyla beraber bunların bir cüzde cem ve ihdası kabil olamayacağından eserimizi dört cüze taksim eylemeyi münasip gördük. Her bir cüz iki formadan ibaret olacaktır. Hafiyelik devrini bildiğimiz, gördüğümüz halde bile bu

* Tam açık bir şekilde okunamadı.

muhteviyatı bizlere yine pek garip görünecek ve hele ahlâf ve ahfadımızı hayretlere müstağrak ederek devr-i sabıkın bibak-ı hayalivun devri olduğuna kesb-i kanaat ettirecektir. Eserimiz aynı zamanda bir tarih kitabıdır.

Evet! Hakikaten insanı velev hayretlere gark eden bu efsanelere nasıl inanıldı? Bunlara nasıl ehemmiyet verildi ve bunlar nasıl inanıldı? Bunlara nasıl ehemmiyet verildi ve bunlar nasıl bir hüküm-i esas oldu? Bu kıymetsiz *helvacı kağıdından* daha adî daha bayağı olan jurnal kağıtları tefeyyüz ve terakkiye nasıl bir vesika oldu? Ve hatta nasıl taksim-i varidat-ı devlete sebep oldu? Bunları bilmek esatir devrine engizisyon zamanlarına müşabih olan vekayie kesb-i ittilâ demek olduğundan tarihler bittabii bunlardan bahsederlerse de bu devrin kahramanlarını bizim ittihaz eylediğimiz meslek vechile birer birer tafsil ve beyan edemezler. İşte bu eser bu noksan-ı müstakbeli de ikmâl eylemiş oluyor. Ve minallahi 't-tevfik.

HAFİYELİK NE SURETLE İCRA EDİLİYORMUŞ? VE HAFİYELER KAÇ SINIFA TAKSİM EDİLİYOR?

Gösterilen şekle ve milletin sinesine açtıkları yaranın derece-i vehametne nazaran hafiyeliği dört sınıfa taksim eylemek lâzım geliyor. Bu taksim ki pek müfid ve pek belîğ görüldüğünden eserimize aynen kabul olundu.

BİRİNCİ SINIF HAFİYELER KİMLERMİŞ

Bunlar tabaka-i balâyani saray arkanından mürekkep hafiye ve mürtekiplerdir ki maksat ve arzularını doğrudan doğruya ba-jurnal veya sifafen padişaha arzederler. Şu kadar ki bu göreve ufak tefek menfaati nazar-ı dikkate almayıp iki şeye hasr-ı nazar-ı ehemmiyet ederler.

Birincisi sadık görülmek, ikincisi külçelerle altın menabî elde etmek.

İşte bu maksatların husuli için bu göreve kâh bizzat kâh vesait-ı münasebe için jurnaller verdirir paralar feda ederler.

İcap edenleri taltif ettirir, istediklerini nefy ettirmeğe alet olur, elhasıl önelerine çıkan her maniyayı refüdef'e şitaban olur.

Bunlar yalnız jurnalcilikte hafiyeliğe kalmazlar. Çünkü marru'z-zikr arzularının husulü için hafiyelik pek aşağılık seviyede kalır. Bunlar sârik-i hazine-i devlet ve gâsb-ı hukuk-ı millet ve muharib-i kuvay-ı ümmet ü devlet olarak, milletin cangâhını haçerleşmişlerdir. Malumdur ki jurnalcilik, hafiyelik her zaman için menfur olup birçok namuskâr adamlar jurnalcılığı devr-i istibdatda dahi mümkün olabildiği kadar telin etmekten geri durmadıkları cihette bir hasibler de kendilerini namuskâr zümresin-

den göstermek için mevkiilerini ne suretle bulup nasıl tahakküm ettiklerini düşünmeden muhataplarını iğfal eylediklerini zannederek gâh gâh jurnalciliğin aleyhinde bulunmaya başlamışlardır. Fakat ân-ı menfaat geldiği zaman dakika fevt etmeksizin jurnallerini bizzat tanzim etmişler ve adamları tarafından vermişlerdir.

İş bu birinci sınıf hafiyelerin isimlerini bervech-i âti derc ve neşr olunmuştur.

İKİNCİ SINIF HAFİYELER KİMLERMİŞ?

İkinci sınıf hafiyelere payitaht ile memalik-i Osmaniye'de teessüs etmiş haydut çetesi reisleri demek, kendilerini tarif eylemek için en vazih bir ifadedir.

Bunların menafi-i zaniyeleri para, rütbe, mansub ile temin edilmiş olup vazifeleri bellibaşlı olarak daima jurnalcilik, daima teftiş, daima ilka-i tohum-ı nifak, daima siayettir. Bunlarda merhamet, insaf denilen şeyden zerre-i miktar eseri yoktur. Allahtan korkmaz, peygamberden haya etmez, fenalıktan zevk alır, insan şeklinde canavardır.

Bu kısım-ı eşirra birinci sınıfın taht-ı nüfuzunda olup halka karşı bir hınzır şeklinde ibraz-ı vahşet eden bu heriflerin ekserisi amirlerinin yani birinci sınıf evbaşının yanlarına girince munis bir köpek gibi vaz alırlar. Birinci sınıftakiler bunları himaye eder.

Binaenaleyh bu ikinci sınıfın mülk ve millete açtıkları yara ikinci de-recededir.

Bunlar İstanbul ve bilâd-ı selâsenin her tarafına memur olup maiyetleri mikrop gibi ahalinin efkâr ve âmâli arasında görünürler.

Ufak bahaneyle büyük büyük müfteriyata kalkarlar, ulemanın evini basıp taharri ederler, ırz ve namusuna göz dikerler, velhasıl her şeyi irtikab ederler.

ÜÇÜNCÜ SINIF HAFİYELER KİMLERMİŞ?

Birinci ve ikinci sınıf hafiyelerin gizli hususî maiyyetleri efradıdır ki bunların bir kısmı memurındendir. Bu budala reziller gâh atiyeye, gâh rütbeye, gâh maaşa, dildade olarak namuslarını hafiyeliğe değişmişlerdir.

Şu kadar ki bunlardan birinci sınıf hafiyelerin ekser maiyyeti kendi efendilerinin zikrolunan menafii-i mahsusanın takdirinden aciz, körükörüne emre muti ve müfteharen hizmetlerini ifaya amade bir takım eşkiyadan mürekkeptir.

Gerçi içlerinde bazı balâ rütbesini ihraz eylemiş ve hizmet-i mühimmede istihdam edilmiş eşhâs dahi varsa da bunlar eşirra-i merkûmeye nedimlik ederek ekalliyet teşkil etmektedirler. Fakat ikinci sınıfın maiyyeti en çok şehzadegâna musallat olmakla beraber halkın canını yakmakta dahi kusurları olmayıp işte İstanbul ahalisini birbirine karıştırmaya ve beyinlerine nifak ve şikak düşürmeğe hep bu guruh sebep olmuştur.

Zaptiye hafiyeleri dâhi bu sınıfa dahil ise de onlardan bir kısım kalili umur-i resmiye-i zabıtayı teftiş ile meşgul olmuşlardır ki vazifeleri resmi olmakla onlara diyeceğimiz yoktur.

Fakat bu kısmı ekseri devlet ve milletin polis tahsisatından maaş aldıkları ve resmen Ayastefanos ve Beşiktaş ve Üsküdar vesair mahallere memur oldukları halde umur-ı zabıtayı bırakıp Kabasakallara, Bodrumilere hizmet-i malumede bulunmağa başlamışlar ve memuriyetleri dahilinde olan mutasarrıf ve kaymakam ve daire müdür gibi memurini de efendilerine hâdim kılmışlardır.

Anifu'z-zikr hafiyelerin yüzünden şehir dahilinde bir yere gidilemezdi. Bilfarz Beyoğlu-Ayastefanos, Makriköyü, Büyükdere vesair mahallere gitmeniz derakap (hemen arkasından) oranın memurini tarafından bir kaç yere jurnal olunmak ve ledelicap istintak ve hatta nefy edilmek tehlikesine maruz bulunursunuz.

Taşra memurîninden bazıları dahi bu üçüncü sınıfa dahildir. İstanbul civarında bulunan bazı kaymakamlar dahi bu sınıf dahilinde olarak efendilerine her akşam jurnaller takdim ederler ve bizzat efandilerinin yanlarına gelip malumat ve meşhudatını söylerlerdi ki Liman dairesinde Kabasakal Mehmed'in odası bunların mevadd-i mühim telakkisi idi. Avamın "hafiye, hafiye" diye çekindeği eşirra işte bunlarla, zaptiye hafiyeleridir ki hemen cümlesinin ismi işbu esere derc edilecektir.

DÖRDÜNCÜ SINIF HAFİYELER KİMLERMİŞ?

Dördüncü sınıf hafiyelere gelince bunlar bir takım evbaşandır ki "maruzat,ı mühimme ve arzuhalim-i müsterhamdır" gibi yavelerle bi-telgraf saraya müracaat edip şayet celp olunurlarsa evvelce ihzar eylediği saçmalarla mâlî jurnalini vererek muntazır-ı atifet olanlardır. Bunlar alekser sevk-i zaruretle bu halde tasaddi eyleyip içlerinde jurnallerinin bulacağı revac ve kıymete nazaran üçüncü sınıfa terfi edenler olduğu gibi bunlardan başlı başına jurnalcilik rütbesini ihraz edenler de vardır.

İSTANBUL HAFİYE MERKEZLERİ

Birinci sınıftan bazılarıyla ikinci sınıf hafiyeler alekser birer merkeze memur idi. Bunlar orada maiyyeti efradiyla beraber icra-i şekavet ve

rezalette devam ederdi. Şayet memur oldukları merkezin hududu dahilinde bir vaka-i siyasiye-i hayaliye! zuhur ederse memuru duçar-ı takdir ve gazap olur bu takdirde sıra ile maiyeti efradına müteselsilen giderdi. Mâhaza bunlar merkezlerinde gayrı olan yerlerde de kendi âmâl ve mekâsıdına muvâfık bir şey buldularını hemen jurnalini tertip ederlerdi. Her çete reisi diğerine tefevvük iddiasında olduğu gibi adamları da aynı iddia ile mağrur ve mensubiyetleri ile müftehir olurlardı. Şurası da anlaşılmalıdır ki merkez tabirinden bu eşirranın içtimâ ettikleri mahaller birer daire yanı bina-i resmi filân farz ve zan edilmesin. Bunlar meselâ Çamlıca'da bir kahve köşesi, ya bir ağaç dibi, ya sokakların gizli bir mahalli gibi yerleri intihab etmişlerdir. Yanlarında katl veya şirkat gibi umur-ı zabıtaya taalluk eden bir cinayet ve cünha vukua gelse bunu teftiş ve tahkik etmek gibi vezâif-i zabıta ve insaniye ile katiyen alâkalari yoktur. Bilâkis o dakikada casusluğunu ettiği adama kendi izini belli etmemek için esna-i muhakemede şehadete bile gitmemek üzere ordan savuşurlar.

Gerçi Bab-ı Alî'de boyalı Cemal'in liman dairesinde Kabasakal'ın odaları varsa da biri Sadaret seryaverliğine ve diğeri de liman riyaseti muavinliğine mahsus odalar olup o odalarda nefsülemirde envaif mefseadet ve melânetler cereyan eylediği halde resmen hafuyeliğe mahsus addedilemezdi.

Merkezler bervech-i atf taksim olunur:

1- Yıldız Ciheti

2- Beşiktaş Ciheti ve Çırağan ve Feriye ve Dolmabahçe Saraylarından Büyükdere Sarıyer'e kadar.

3- Bâb-ı Alî

4- Mekâtib-i Askeriye

5- Beyoğlu Ciheti

6- İstanbul Ciheti ve Mevlevihaneler

7- Üsküdar Ciheti

8- Çamlıca ve Şehzadegân Kâsaneleri Civarı

9- Bab-ı Seraskeri

10- Fatih

11- Medreseler

- 12- Şeyhülislam Kapısı
- 13- Adalar Ciheti
- 14- Liman Dairesi
- 15- Makriköy* ve Ayastefanos Ciheti
- 16- Şişli Ciheti
- 17- Tersane
- 18- Yıldız Sergi Dairesi
- 19- Anadoluhisarı Kanlıca, Çubuklu Ciheti
- 20- Nefs-i Zaptiye
- 21- Bilumum tekâyâ ve zaviyeler
- 22- Kadıköy Ciheti
- 23- Beykoz Ciheti

HAFİYELERİN LİSTESİ

İZZET PAŞA

Bu nam ile yadolunan bedtiynet Holu namında Şam'da aslı meçhul bir herifin salibinden gelmiş ve adliye ile Suray-ı devlet hizmetinde bulunduğundan sonra Ermeni vakasında Saraya verdiği bir lâyiha-i tabasbuskârane üzerine mabeyn erkânı meyanına dahil olarak Padişaha karin ve kâtib-i sâni olmuştu.

Bu habis devleti mahva yürümüşdür. Her şü'be-i idareye parmak attı, hazineyi mahvetti. Komisyonlar, meclisler ve daireler hep kendi emrine tabî idi. İzzet, Padişah'tan daha ziyade bir nüfuza malikti. Maliye Nazırının yahut saire nazar ve rüesanın mazeret-i dermeyanî veya sükut ile bir idareyi infaz etmedikleri çok kere görülmüşdür.

İzzet milyonlarla paraya sahip oldu. Kendisi hafiyeye olduğunu söylemek istemezdi. Zira zül addederdi. Filhakika hafiyeliğin mafevkinde bir denaeti ihtiyar eylemişti. Makamı hasbelzaman mercî-i umumi olduğundan namuskâr olan bazı zevat nezdine geldikçe bunların gözünü boyamak ve teveccühünü celb edebilmek için bu sanat-ı mezmumesini ketm ederdi. Fakat kendisinin istintak eylediği biçârândan hiçbiri kurtulamamışdır.

* Makriköy: Bakırköy.

Hatta 312 senesinde İstanbul'daki Jön Türklerin Yıldız'da muhakeresi esnasında İzzet Paşa'nın nezareti ve mürd olan Hersekli Kâmil'in riyaseti altında Faik ve saireden teşekkül eden heyet-i istintakiye pek zalimane hareketlere cüret eylediği gibi kanunen hiç bir güne cürm sabit olamadığı halde cümlesi nefy ve tegarrüb edilmiştir. Ne müstehidane muamele! Ne denaet! İzzet Paşa daha bunun gibi nice politika müttehimlerini istintak ederek ailesiyle mahv ve perişan etmiştir. Bu şahıs hakkında gezetelerle resail-i hususiyede bir çok tafsilât verildiğinden tetavül-i kelâma lüzum görmüyoruz.

MÜNİR PAŞA

Paris sefir-i sabıkı olan bu şakî Mahmud Celalettin Paşa'nın oğludur. Bu şahıs ta hıyn-i şebabından beri sarayla münasebeti olup evvela taht-ı nikâhuna aldığı bir saraylıya Sultan Aziz'in güya şehit edildiğine mahkeme şehadet ettirmiş ve bu suretle göze girerek ta Paris Sefaretinde bulunduğu zamana kadar türlü fesatlar icad ve ihtira eylemiştir.

Hele Paris Sefaretinde ahrar-ı milleti takibe memur olup bin türlü tasniata cüretle devletin haysiyetini ihlâl eylemiş ve Paris gibi hür ve medeni bir memlekette hafiyelik tesis ederek teba-i osmaniyeyi siyaset ve himaye edecek yerde onların kahr ve tedmiri için Polis hafiyeliği vazifesini kabul edip bütün Avrupada rezil olmuştur.

MÜNİR PAŞA HAKKINDA

Nişanlar sırmalarla sineni mamul görenler.

Bozulmuş patlamış kârizpa, berca demişler,

Seni karize teşbih eyleyen hicveylemiş olmaz.

Sana teşbih ve kâriz-i berbat eylemişler.

FAİK BEY

Kurenâdan* Faik bey, Mahmut Nedim Paşa melûnunun uşaklarından Lütfü ağanın oğludur. Lütfü ağa anasıl Bolulu olup Padişaha bir suretle tekarrüb eylemişti ki Sadrazamlar, Şeyhülislamlar, Seraskerler emrine tâbi ve hatta arzu ettiklerini tayin ettirirdi. Saraydaki derece-i nüfuzu gayr-ikabil-i tasavvur ve tarif olan bu herif *echel manay-ı tâm ile ükuz gibi bir şahıstır*. Oğlu Faik ise babasının terbiyekerdesi olarak çekirdekten yetişmekle kalbi dahi hubb-ı ikbal ile meşhun olduğundan babasından sonra dört elle hafiyeliğe sarılmış ve kendisi birinci ve ikinci sınıf hafiyeye-

* Kurena: Padişahlara yakın olan ve hizmetlerinde bulunanlar hakkında kullanılan bir tâbirdir. Bunun yerine "Mabeynci" de kullanılırdı. Kurena Karinin çoğuludur. (Pakalın, Mehmet Zeki; Osmanlı Tarih Deyimleri ve terimleri sözlüğü, İst., 1971. C:2, S:324).

lerin her ikisine dahil olmuş ve şu suretle hem menafi-i şahsiyesi için her türlü vesaili icra etmiş ve hem de maiyeti efradıyla çete tesis edip, ta esnafa varıncaya kadar herkesin mahir ve harabiyesini istilzam eylemiştir.

Devlet ve milletin bu şerir yüzünden gördüğü zarar nihayetsizdir. Maliye Nazırı Ziya Paşa'nın Maliye Mühasebeciliğinde paşay-ı müşârun ileyhin haremiyle baldızını hanesinden tard etmesi için gönderdiği emri katiye müşârunileyh riayet eylemediğinden naşi azlettirmiş ve nüfus idaresi muavini Nail Beyin kanuna muvafık ve fakat Faik Beyin menafiine muhalif hareketden naşi Nail Bey güya Reşad Efendinin cariyelerinden birinin zevci olduğu iftirasıyla kendisini Limni'ye nefy ettirmiştir ki Nail Bey'in haremi diğer bir hanım olmağla beraber bi'l-farz Reşad Efendi Hazretlerinin cariyesi dahi olsa bir şey lâzım gelmeyeceği bedihi iken irtikab edilen bu şeriat Faik'in tiynetini izhara kâfidir. Hele Peder ve maderlerinden irsen bazı akara nail olan gençlerin mallarına göz dikip onlara hafiyelik talimiyle cümlesini saraya ve kendisine bend eyleyip sonra birer birer ellerinde ve avuçlarındaki emvali ya bilâbedel ya bedel-i ekall ile kapatmıştır ki şu hal hem gençlerimizin ifsad-ı ahlâkını ve hem de sefalet ve ihtiyaçlarını müeddi olması itibarıyla dahi ayrıca sezaver-i nefret ve lanettir.

Bu şeririn dahi pek çok maiyeti efradı olup üçüncü kısım hafiyeler meyanında namları beyan edilecektir. Merkum son zamanlarda Cevdet Paşa terekesinden bervech-i mezkûr kapandığı yalıyı, hazine-i hassaya satarak bedelinin itasında isticlal ettiğinden naşi, padişahın teveccühünden sukut eylemiş ve mamafih devr-i istibdat bir müddet daha devam ede idi. Emsali misüllü iade-i teveccühün muhakkikatından olduğu müsellemler bulunmuştur.

CELÂL PAŞA

Maarif ve Bahriye Nazır-ı asbaki Celâl Paşa Adliye hıdmatından neşet eyleyip evvelâ Hersekli Kâmil'e çatarak bir-iki parlak kağıtçıklar uçurduktan sonra nail olduğu teveccühün gittikçe incilâ eylediğini görüp Temyiz baş müdeî-i umumiliğini talep etmiş ve talep vaki-i is'af olunduktan evvelâ Jön Türklerin Avrupaya firarlarından naşi, gazetelerle teşhir ve ilanını teklif etmiş ve bu teklifi kendisini, teveccühât-ı seniyyenin aksay-ı meratibine isad eylemiştir.

Celâl; Kâmil beyin mürd olmasını müteakip muhim bir rol çevirerek mabeynde tarsin-i mevkii ikbal eylemiş ve nihayet evvelâ Maarif, saniyen Bahriye Nezaretlerini elde etmiştir.

Maarif Nezaretinde bulunduğu zaman selefi Zühtü Paşanın toplayıp yakmağa cesaret edemediği kütüb-i diniyyeyi Çemberlitaş külhanında

yakmış ve Maarifin izmihlâl emrinde elinden gelen her fenalığı icra etmiştir.

Bahriye Nezaretinde de suî idaresi pek çok yolsuzluklara sebebiyet vermiş ve bu nezarete iken galatada elli-altmış bin liralık azim bir han iş-tira eylemiştir.

Bu adam ancak sükun ve sükunet ve sahte vekarı ile öteden beri herkesi aldatıp bir şöhret-i kâzibe kazanmış ve haddizatında kendisi cahil merkep* olup zekâ ve dirayetten tamamıyla mücerred bulunmuştur. İki satır doğru yazı yazmaktan aciz daima şunun bunun muavenetine muhtaç aciz müteazzim kalpsiz bir şahıstır. Bunun bir az iktidar ve zekâsı olsaydı tabiyatındaki meyli ile mülk ve millete daha pek çok mazarrat ika eyleyeceğinde şüphe edilemezdi. Kendisinde muhabbet-i akraba ve ehlibba dahi yoktur.

ZEKİ PAŞA

Tophane müşiri Zeki Paşa hakkında hürriyetin hidayet-i ilânından beri söylenmedik söz kalmadı ancak mumaileyhin ahlâk ve harekât ve muamelâtı telhis olunursa netice-i atıye zuhur eder:

Zeki Paşa haris-i ikbal olmakla beraber icabında müteazzım icabında mütebasbıs haysiyetsiz bir askerdir. Padişaha son derecelerde bir irtibatı vardır. Hatta iki sene mukaddem padişahın hastalığında ağladığı ve bu hastalığın kendisi için mukaddime-i felâket olduğunu söylediği meşhurdur. Meclis-i Has' da olan biteni günü gününe bildirir. Sadakatini her vesileden istifade ederek Padişaha bildirmek ister idi ki ilân-ı meşrutiyeti müteakip bu hareketindeki ısrarı mucib-i felâketi oldu. Kendisi gayet ağgözlü olduğunu da unutmamalıdır. Balıklı çiftliği için gayr-i münasip bir zamanda padişahın ayaklarına kapanarak tazarruatta bulunduğu muvattirdir. Bir Arife günü top atılarak ertesi gün Bayram olduğu, alelusul ilân olunacak iken, top atılması hakkındaki iradenin** kendisine adem-i tebliğinden naşî sadaretin tebliğ ve emrine ehemmiyet vermeyerek top attırmamış ve bu ise nazarı- dikkat-i padişahîye celb edip istilâm-ı (haber

* Merkep: Eşek anlamında.

** İkinci Abdülhamit devrinde 17 yıl Tophane müşirliği ve 25 yıl Askeri mektepler Nazırlığı yapmış olan Zeki Paşa, 1849 da Aydında doğmuştur. 1872 de Erkan-ı Harb Yüzbaşısı olarak Harp okulundan mezun olmuştur. 1877-78 Osmanlı Rus Harbine katılmış. Müşir Süleyman Paşanın yaveri olmuş sonra Padişah yaverliğine yükselmiş ve ayrıca, Şehzadelere hocalık yapmıştır. 1891 de Tophane müşirliğine getirilmiş 1908 İnkılâbından sonra rütbesi geri alınmıştır. Bir müddet sürgünde kaldıktan sonra geri dönüp 1914 te Büyükadada ölmüştür. Fransızca, Almanca ve İngilizce bilirdi. Makina-i Âliye, Sunuf-ı Selâse Ta'biyesi, Ta'biye Misalleri adlı eserleri basılmıştır (Meşhur Adamlar, Türk meşhurları Ansiklopedisi; İbrahim Alâeddin Gövsa, İstanbul 1333-35, C.4, s.412; Eskibasım s. 1594, 1595) Zeki Paşa

alma) keyfiyet edilerek Zeki Paşa zahiren her ne kadar duçar-ı tenbihat olmuşsa da hakikatte pek çok takdirat-ı kalbiyeye mazhar olmuştur. Mek-teb-i Harbiyedeki harekâtı gazetelerde okunmuştur. Şu kadar ki Paşanın irtikâbı işitilmemiştir.

MEMDUH PAŞA

Bu zat dahi Zeki Paşa hilkatta olup vükelâ jurnalciliğiyle müşarün bil-benam. idi. Meclis-i Vücelâda herkes kendisinden çekinirdi. Memu-rin-i mülkiye hakkındaki teaddiyat ve tavizati herkesce ve hatta sarayca muhakkiken malum olduğu Ferit Paşadan başka kimesne kendisine müdahale edemezdi. Memduh Paşa gayetle gazezkâr olmakla beraber ga-zerini izhardan kaçınır mamafih bir biçare mektupçunun * kemani mem-duha hitaben çalması hakkında yazdığı muharrik ve hakikatte medar-ı in-tibah olan bir beyti için mumaileyh mektupçunun İsmail Kemal Beye olan mansubiyetinden bahisle senelerce memuriyet tevcihine mani olmuş-tur. Memurünü ivaz mukabilinde tayin ederdi memurin komisyonu elinde bir bazıçe-i âdi idi. Mühürdarı Hasan' rezaletleri meşhurdur. Bilcümle

dahilde kendi istihbarat ajanlarıyla aldığı haberleri, hariçte Avrupa gazetelerinde gördüğü haberleri padişaha bildirir, bu konuda başkalarından geri kalmayı istemez-di. Rivayete göre, bir haberi kendisinden önce yetiştiren olursa çok üzülmüş. Onunla ilgili olay oldukça ilginçtir. Bir bayram arifesinde ikindi vakti atılması gere-ken toplar, yazılı emrin geç gelmesi üzerine, top cephanesinin de geç gelmesiyle za-manında atılamamıştır. durum Zeki Paşa'ya bildirilmiş oda yazı gelmedikçe topa cephane verilemez, bekleyiniz demiş. Bu arada diğer topçu yerleri ikindi zamanı atışlarını yapmışlardı. Nihayet yazılı emir ve cephane gelince ikindiye biraz geçe, top atışı başlamıştı. Diğer top mevkiileri de yeniden atış yapmaları gerektiğini sana-rak onlar da atışa başlamışlardı. Bütün İstanbul top gürlütüleri altında kalmıştı. Bazı jurnalciler bunu fırsat bilerek bu atışların halk arasında şaşkınlık yarattığını, yeni bir culus, saltanat değişikliği gibi yanlış bir kanaate düştüklerini bildirmişlerdi. Jurnal-cilerin bu tutumu Zeki Paşayı bir hayli korkutmuştu (Tahsin Paşa, s. 149-150, Demi-roğlu Faiz, Abdülhamid'e verilen jurnaller, İstanbul 1955, s. 115-117). Zeki Paşa'nın padişaha yazdığı bir arzuhal ifadesi ve içeriği açısından dikkat çekicidir.

"Sevgili Pâdişahım her meclis günü akşamı müzakerâtın bir hülâsasını atabei şani-yei hazreti pâdişahîlerine arz ederim. Bu akşam kalem-i ahkârânem bu hususa varamı-yor. Sebabi Sadrâzam Paşa kullarına onaltı bin lira ihsan buyurulmasındır. Bu kul-larının fedakârlığını onun müşevveş haliyle ve bu kullarının her hususta mahrumiyetini onun her türlü ihsanlara nailiyetiyle mukayese edince kendimi deni-ze atacağım geliyor.

Allah için merhamet buyurulmasını ve hiç olmazsa yaz günleri evlâd-ı ubeydane-min tebdilhavasına medar olmak üzere Rumeli Hisarında harebe halini almış olup enzar-ı ämmeye karşı bir fena manzara teşkil eden sahilhane-i ahkaranemin inşası için hazine-i hassa-i şâhanelerinden beher hafta yüzer lira te'diye buyurulmak üzere beş bin lira ihsan buyurulmasını istirham ederim olbada... 18 Temmuz/315 Topha-ne Müşiri, Mekâtib-i Askeriye Nazım Zeki Paşa" (Tugay Asaf İbret, İstanbul, 1961, s.37).

* Mektupçu: Resmî Dairelerde, yazı işleriyle meşgul olan idare veya kalemin başında bulunan memurun ünvanı. Aynı zamanda mektubi de denirdi. Görev yerine göre isimlendirilirdi. Sadaret mektupçusu, mektebi-i Sadr-ı Alî, Serasker mektupçusu, mektubi-i Serasker gibi (Pakalın, c. 2, s. 466).

memurîn bu iki müstebitten feryad ediyordu. Ne çare ki Paşa *Ankara valisi* iken İstanbul'da meşhur büyük zelzele vukubulması üzerine hemen mabeyn baş katibini telgraf başına çağırarak "sihhat ve afiyet-i hümayunu" istifsar eylemesi fevkalhad mahzuziyyet-i padişahîyi celb eylemekle necm-i ikbâli dirahşan olmakla başlamış ve nihayet müstesna bir Dahiliye Nazırı olmuş idi.

Rivayet olunur ki bir gün mabeyn-i hümayuna azimetinde kendisi hünkâr dairesine alınarak bir müddet istirahat eylemesi bilvasita emrolunmuş ve müddet-i intizar bir saati tecavüz eyledikten sonra tekrar gelen mabeynci nazır paşayı hâlâ ayakta görünce evvelce istirahatı ferman buyrulduğundan oturmasını rica eylemiş bunun üzerine Memduh Paşa daire-i padişahîde benim oturmaklığımı ne haddim aff buyurunuz diyerek itizar eyledikte mabeynci dahi daha ziyade beklememesi için paşanın bu sözüyle beraber hâlâ kaimen muntazır olduğunu arz eylemiş ve Memduh'un eski terbiye! ile mütehalli asdikadan, olduğu takdir olunmuştur.

Kemalpaşazade Said beyin paşa-yı mûmâileyh hakkında: Madihem bin hazret-i Memduh şîga-i mefulumdür. diye bir beyt-i manidarı vardır.

SELİM MELHAME

İlân-ı meşrutiyeti müteakip hemen İtalyaya firar eden Orman ve Maden Nazır-ı sabıkı Selim Melhame Cebel-i Lübnan Dürzilerinden olup pek sefil ve fakir olarak henüz unfuvan-ı şebabında. İstanbul'a gelmiş ve nabızgirliği sayesinde saraya çatarak Nezaret-i mezkure ile vezareti ihraz eylemiştir. Kendisi hırsız, mürteşi hafiye, şerir bir şahıstır. Münhasıran jurnalcılık sayesinde terakki eylemiş ve hünkârı defaatle iğfal eylemiştir. Orman Maadin Nezaretinde çaldığı paranın hadd ve hesabı yoktur. Yalnız üç damadına otuzbin liradan doksanbin lira drahoma* vermiştir ki bu fakir ve sefilin aldığı paralarla husule getirdiği servetin derecesini bu drahoma; abdal** pek güzel surette izah eder. Ferit Paşa'nın sadaretinde birkaç defa hesabına bakılmak istenilmiş ise de müsaade olunmamıştı. Bu habisin (سور ملیانی)***, Orman Nezaretinde meşhurdur ve hayli nüfuz istihşal eylediği görülmüştür.

* Drahoma: Yazarın Drahoma kelimesinden bahsetmesi ve geleneklerimizde bulunmayan bu adetin yerine getirildiğini belirtmesi dikkat çekicidir. Drahoma, kelime olarak Hristiyanlarda gelin tarafının damada götürdüğü mal veya para demektir. Trakyadaki Rum ve Ermeniler arasında bu işlem sürdürülmüştür (Meydan Larousse, c. 3 s. 875).

** Abdal: Aptal anlamında

*** Özel bir isim yada, özelliğ olmalıdır.

سور ملیانی

NECİP MELHAME

Bu alçak evvela Avrupaya firar eylemiş ve o suretle tefeyyüzüne mukaddema istihzar etmiştir. Bulgaristan komiserliğinde bulunduğu* sırada sefir Münir Paşaya nazır olmuştur.

İstanbulda pek çok fırladıklar çevirip, en nihayet Nafia müsteşarlığını kapmış ve bomba komisyonu riyasetinde dâhi bulunmuş idi. Oradaki mezalimi zebanzeddi, hele Avrupa'da dolandırdığı kuyumcu hala merkurum redaetini neşretmektedir. Teessüf olunur ki bu şerir dahi vâzeret rutbesini ihraz eylemişti.

Merkum hakkında Saadet Gazetesi'nde görülen fikra-i âtiye gıyaben naklolunarak kârinin enzar-ı intibahını celb eylemeyi münasip gördük:

BÖCEK BAŞI NECİP MELHAME

Âliyle evladiyle bütün akraba ve taallukâtıyla en büyük bir nüfuza namağlup bir kuvvete dehşetli bir galibiyetle mukarenetde, bâis görülmeyen Selim Melhamenin İrtikap eylediği cinayet-i uzma şimdilik perde-i ketimanla mestur ve inkişafı vakt-i merhunane-i muallaktır. Kudretin vicdan namına her ferde ihsan ettiği atıyeden mahrum yaratılmış olan ebnay-ı melhameden bu Necip yadigâr-ı biarr-ı sebmeden şekva üzerine Harbiye Nezaretinde Bekir ağa bölüğüne** çekilmişti. Âl-i melhame sair ebnay-ı alâkmeler gibi Osmanlılığın en haris âduv-ı can küşafı idi.

✓ Cihanî, cihanbari Osmaniyi aldatmak dolap çevirmek para kapmak için canilerin bile irtikap edemeyeceği her denaeti büyüklük, vezirlik ad-dederek o kadar hayasızlık göstermişlerdi ki Fehim melunu bile bunlardan sıkılmaya başlamıştır. Bu Âl-i şerirden Necip namındaki zade-i ifriyet mahud bombadan dolayı otuz kadar Ermeniye jurnal etmiş ve her birine yürekler dayanamayacak yolda işkence icrasıyla iki bigünahın mevtine sebep olmuştur ki vicdansızlığın en bahir delail-i şeniasındandır.

Bu cinayet-i azîme üzerine tedkikatı icra kılındığı sırada bu alçağın mukaddema bir hayvan çaldığı ve akrabasından birinin elmaslarını aşırıldığı anlaşılmıştır.

*

Meşrutiyette Avrupaya kaçan, marunî mezhebinden ve Nafia Nazırlığı yapan meşhur hafiyelerden olan Necip Melhame Paşanın bir arzısı: "İhsan buyrulmuş olan Tünel imtiyazı için kimseye bir para rüşvet vermedim. Vaad bile etmedim Dinim, namusum üzerine kâsem ve yemin ederim. Yalnız Bulgaristanda bulunduğum zaman paraya muhtaç oldum. Ol vakit biraderlerim Selim, Habip kullarına imtiyazın nısfını para ile sattım. Kezâlık serasker paşa oğulları Şükrü, Süreyya (Süreyya İmen) Paşa kullarından aldığım bin liraya mukabil yirmi hisse sattım idim. Bunlardan maada kimseye bu işlerden dolayı bir para vermeyeceğimi tekrar namusum üzerine temin ederim. maruzdur, ferman. Abd-i Memlûkleri Necip Melhame" (Demiroğlu Faiz, Abdulhamid'e verilen Jurnaller, s. 125).

Şam'da müteşekkil bir hırsız kumpanyası etradından olduğu cihetle Suriye vilayetince *nargile hırsızı* yad edilen Necip melhame yüzünü *kasap süngeriyile silmiş* hafiye-i melâin rezalet perverenden bulunduğundan sıkılmaz, utanmaz sanadi-i habasetdendir*. Kimbilir daha ne gibi şenayî meydana çıkacak ve bizi hayretler içinde bırakacaktır.

Bu derecede redaet ve hebasetin ne kıra'atta bulunduğu hafiyelerle cihan-ı insanıyeti istilâ eden saray halkının haberdar olmamasına bir ünvan bulamıyoruz. Şaşıyoruz ki Amerikadan Avrupadan Japonyaya varıncaya kadar bütün alemin müselleme ve musaddaki olan bir zekây-ı kebirî; bu alçağın nasıl olmuş da tasniat-i bî-pakına itimad ederek cüret-i melânetini artırmasına müsamahakârane davranmış ve böyle facialara şenialara kadar vardırılmış, halbuki Avrupaca kâffe-i mesavisi malum ve müştehir (meşhur) idi. İstibdadın siret-i mecnunanesi böyle bir böcekbaşının mevki-i ikbal ihrazına müsaide olmağla kalmamış öyle divanelikler vücuda getirmiştir ki bir zaman onları da sehaif-i matbuatta müşahade eyleyeceğiz.

Tarih ne kara günler geçirdiğimizi bize irae edecektir. Kahrolsun Al-i melhame.

NAZİF SURURİ

Şuray-ı Devlet azay-ı sabıkasından olan Nazif Sururi'nin saraya münasebeti pederi Sururi Paşa'nın Mithat Paşayı mahkum ettiği tarihten başlar. Kendisi gayet zeki olduğundan o zamandan beri derece derece her fırsatta istifade ederek sarayla münasebeti takviye etmiştir.

Haydarpaşa'da inşa olunan mekteb-i tıbbiye binasının hitam-ı inşaatında mahalli mezkure gidip o civarda bulunan İngiliz mezarlığını görünce tam jurnal zemini bulduğunu görerek harekât-ı ahraraneleriyle meşhur olan mekteb-i tıbbiye talebesinin bu binaya nakil edilmeleri tecviz edildiği halde İngiliz toprağından madud olan! mezarlığa kaçmak ihtimalleri olduğundan bahisle keyfiyetin kemal-i ehemmiyetle nazar-ı dikkate alın-

** Bekir Ağa Bölüğü Osmanlı İmparatorluğunun sonuna kadar,

* Necip Melhame hakkında "Temmuz 1323 tarihli, Kont Löflon imzasıyla verilen jurnal Necip Melhame'nin tutumuna açıklık getirebilir.

"Yanko Beyin hemşerizadesi ve müteveffa kral Milân'ın gayr-ı meşru çocuğundan dolayı Necip Melhame Paşa ile Levant Herald gazetesinin sahibi avukat Miçi arasında büyük bir münakaşa olmuş avukat Miçi Yanko ile hemirezadesinin vekili olduğundan Necip Melhame Paşa Yeniköyde bunları ezmeye vesile aramış, Miçi ise çocuğu Büyükadadaki evine götürmüş, Necip Melhame'nin harekâtına dair mufassal raporlar yazarak İngiltere, İtalya İspanya, Romanya sefarethaneelerine göndermiştir. Almanya'nın Balıkesir Konsoloshanesi memuru da Fehim Paşanın o havalide halktan fidye-i necat almakta olduğunun Konsoloshaneye haber verildiğini İstanbuldaki Sefarethanesine bildirmiştir" (Demiroğlu Faiz, *Abdülhamid'e Verilen Jurnaller* İs-

ması lüzumuna dair bir jurnal vermiş ve müddet-i medide mekteb-i tıbbiye; mezkur binaya nakil edilememiştir. Merkum dahi bomba komisyonunun erkân-ı mühimmesinden idi.

MEHMET ALİ

Rüsumat müsteşar-ı esbakı ve Beyrut Vali-ı sabıkı Mehmet Ali'nin ihraz eylediği nüfuz ta ilân-ı meşrutiyete kadar devam etmiştir. Fakat meşrutiyeti müteakip merkum Beyrut ahalisi tarafından *tard edilmiş* ve kemal-i rezaletle iade olunmuştur.

Kendisi rüsûmatın jurnalcisi olup her türlü mesavi ahlâkı vardır.

Menafi-i zatiyesini temin için her reнге girmiş hele hilekârlıkla teveccühünü celp eylediği bir zatın haremını iğfal eylemek suretiyle başkaca tezahür eden daet-i mahiyeti herkes tarafından lanetlerle telakki olunmuştur.

Rusumatta herşey bunun arzusuyla olur rusumat emini ve heyet-i saire hep bu şerirden korkardı.

CEMİL MONLA

Bu zat Uryanizade hâfidi* denmekle marur olup büyük babası Üryanizade Şeyhülislâm Esat Efendiye olan teveccüh-i padişahînin kendisine inkılâbı için bir zamanlar Faik delâletiyle ve sonraları İzzet vasıtasıyla saraya hulul etmişti. Bab-ı meşihatta** herşey arzusu dairesinde icra olunur ve Bab-ı meşihata geldikçe mutlaka bir-iki saat Şeyhülislâm efendinin daire-i sohbet ve ülfetinde bulunur idi.

Bu zatın hakkında gazetelerde hayli tafsilata tesadüf olduğundan tetavül-i kelâma lüzum görmüyoruz.

İBRİKDAR KAMİL AĞA

Bekir Ağa bölüğüne mişafir olunan bu şahıs olanca kuvvetiyle hafiyelikte pervaz eylemekte bulunmuştur. Bir çok itaya ve teveccühata mazhar olup ahiren başlı başına bir çete tesis ederek hafiyeliğe germi vermişti. Bu çeteye meşayihden dahi bir kaç kişi dahil olmuştu ki bunların isimleri üçüncü hafiyeler meyânında zikir ve beyan olunacaktır.

Merkum Kâmil Ağa marurcah'ü ikbal olup kendine göre oldukça alâyişperver olduğundan Beşiktaş'ta Valde çeşmesinde yaptırdığı konağa

tanbul, 1955, s. 100).

* Hafidi; cefidi şeklinde yanlış yazılmış (torunu anlamında)

** Bab-ı Meşihat: Eskiden Şeyhülislâm kapısı Dairesi hakkında kullanılan bir tabirdi.

bakıp kabalıkla karışık bir nevî kahir ve gururla "Bizim saray nasıl olmuş" diyerek dalkavuklarından medayih iştirmek ister ve bundan lezzet alırdı.

GALİP

Maarif Nezareti Evrak Müdür-ı Sabıkı Galip nam şerir devr-i istibdatın bile havsahasından taşan hafiyelerdendir. An asıl Süleymaniyeli olan bu şerir hertürlü jurnalcılığı ve seyyiat ve rezaleti irtikap eyleyip en nihayet küttüb-i diniyyeye taarruz ederek Molla Hüsrev'in *Dürer* nam kitab-ı fikhî hakkında verdiği jurnal üzerine kitab-ı mezkur hakkında da emsali vechile takibat-ı mefsedetkârane icra olunmak üzere iken ulema-yı İslâmın saray-i hümayuna müracaatları üzerine takibat-ı mezkure geri bırakılmış ve mezkur jurnalın muharriri Galip olduğu irade buyrularak merkum nefy ve tazip edilmiştir.

Aff-ı umumiyenin ilânını müteakip İstanbul'a azitmetle tebriye-i nefse kıyam eylemiş ise de merkumun hafiyeliğini ulema-yı islâma karşı bizzat padişah itiraf eylemiş olduğundan gayret-i vakıası bi't-tabii hiç ender hiç olmuştur.

Bu şahsın merakı, ruhi nişan ile kadın olup bu iki şeye iptilası pek meşur idi.

İstanbul'a azimette nasılsa üçbinbeşyüz kuruş maaş istihsaline muvaffak olmuş idiyse de bir taraftan gazetelerin feryadı ve diğer taraftan vükela ve ulyay-ı umurun himmeti bu hakk ve adl ile hiç bir vakit telif kabul etmeyen muamele-i tahsisenin ref ve izalesine kâfil olmuş ve kemafissabık merkumun menfasında olduğu altıyüz kuruşun verilmesine karar verilmiştir. Merkum dahi rical-ı bâlâdan olup saraya pek çok hizmetler ifa ettirilmiştir. Bunun hakkında da gazetelerle dur u draz bast-ı mütlâât olunmuş idi.

AHMET RATİP PAŞA*

Bu şahs-ı müstekreh hakkında ne söylense azdır. Huzur-ı Kâbe-i Muazzamada bir taraftan ahaliy-i mahalliyevi, devcileri, matufları delileri, diğer taraftan *hacıları zairleri soyup soğana çevirir*, Allah'tan korkmaz peygamberden utanmaz, bir şahs-ı müstebittir. Sadr-ı esbak müteveffa Cevat Paşaya lein İzzete hakaret eylemiştir.

Fakat bu hakaretler merkumun kadrini alâ eylemek şöyle dursun bilâkis tezlil eylerdi zira bunlar efkar-ı hürriyetgüsterane üzerine müesseses

Buna Bab-ı Fetva da denirdi (Pakalın, c.1, s.142).

* Hicaz valiliği yapmış Bahriye Nazırlığında bulunmuş Kaptanı Derya Topçubaşızade Mahmud Paşa'nın oğludur. 1908 Meşrutiyetinden sonra rütbesi alınanlardındır. (Meşhur Adamlar Ansiklopedisi İbrahim Alâaddin Gövsa, İstanbul 1333-35, C.4,

olmayıp belki menafi-i şahsiye üzerine “*Sen fazla çalışıyorsun ben az çalışıyorum elimdekine gözdikme*” politikasına müesses idi.

Hacılardan her sene aldığı üçyüzbin lira bunun delil-i yeganesidir.

Ahmet Ratib'in Hicaz'daki valiliği Saltanat derecesini bulmuştu, hafiyeleri vardı, hadem ü haşemi mükemmeldi hatta, Hijaz vilayeti memuriyetinden olan bir zat temin eyliyorki Almanya İmparatoru'nun ziyafeti Ahmet Ratib'in ziyafeti derecesinde mükemmel olmamış!

Hafiyeleri Cidde'de, Taif'de oturur. Ratibin menafi-i şahsiyesine muhalif olan hususâtı şifreli telgrafla veya hususi arıza ile Ratibe bildirirlerdi bir kısmı şerif-i sabık Avnürrefik Paşa ve Ali Paşanın maiyetinde bulunur, Şerifin ahval ve hareketinden Ratibi haberdar ederlerdi Banacı Efendi, Mekki Efendi, Sadullah Efendi bu meyanda olduğu gibi Resul efendi, imarât Divan kâtibi Nail efendi ve Mirza Bey dahi muhtelif hizmet-i hafiyede bulunarak kimi emirin, kimi memleketin ahvalini ve Ratip Paşa aleyhindeki hareketi güntü gününe Ratip Paşaya bildirirlerdi.

Garaipdendir ki Banacı Efendi, Ratip Paşa sayesinde hayli terakkiyâta mazhar olduğu halde bu defa aleyhinde ikame-i dava eylemiş ve *Papağan*'da fikarât-ı atıye görülmüştür:

Melun bir sima! Kim O!

Ratip işte melun bir sima...

Pek doğru haydut reisinde başka bir sima aranmaz ya!

Ratip; aleyhinde hiç bir davacı zuhur edemeyeceğini iddia ediyormuş Acıbadem de zavallı hacıların paralarıyla yaptırdığı Ak konakını desem beyaz köşkmü desem ne desem? Selânikteki Beyaz Kalenin nazırı mı desem... Her ne ise işte o bina alt tarafında Çifte havuzlar denilen mahaldeki hanelerin havasını kestikten ve tepelerinde bir heyülây-ı müsibet gibi durduğundan davâd külliyyen kıyameti koparıyorlar.

Ratibin dam-ı ittisafına düşen bir kere hayatını bin müşkülât ile kurtarabilmek memleketine can atar bu zavallı madurlarda şikâyet edecek hal nerede?

Eski yağmagirlik devirlerinde uzak bir mahalle İstanbul'dan bir vali gönderilmiş, ahalinin şikayeti üzerine bir müddet sonra avdet eylemiş.

Bir gün kendisine o vilayet ahalisinden aleyhine şikayetçiler geldiği haber verilmiş, vali ise bıkaydâne:

-Zannetmem... bir yanlışlık olacak Vilâyetten buraya kimsenin gelmesine imkân yoktur. Çünkü buraya gelmeleri için kendilerinde vapur parası bile bırakmadığımı iyi biliyorum.

REŞİT PAŞA

Rıdvan Paşa'nın biraderi Taşkışla müstantik'i Reşit Paşa hakkında Amasya mebusu İsmail Hakkı Bey'in Yıldız Mahkemesindeki halini yazmakla iktifa eyleriz:

"Muhasebesi Ali Beyle Halepli Beşir hakkımda mahud jurnalın tertibini tamim etmişler hamileri Reşid Paşa onlara talimat itası suretiyle işti-
rak etmiş onun üzerine Beşir mahud bedmaye Osman Nafi'i bulmuş o da Agob'u elde etmiş bu suretle plân tertib ve Beşir vasıtasıyla takdim olunmuştur. İşte Sebeb-i felâketim olmak üzere icra kılınan yol bundan ibaret-
tir."

Dedikten sonra birkaç sayfa tafsilat verip yine:

"Üçyüzon senesinde idiki bir çuşiş-i hürriyetperestane bir galeyân-ı hamiyetgüsterâne Taşkışla, yüzler binlerle güzide ahrara mukarrer etmiş-
ti. Paşanın bidayeten mevki-i riyasetinde sebmeden hüsn-i hizmeti ve asar-ı ruyet ve sadakati fevkalhad şayan-ı takdir görülmekle liva tahsisatıyla uhdesinde *feriklik** rütbesi tevcih olundu. Paşa hazretlerinin terak-
kiyâtuna dikkat buyuruluyor ya!

Saadetlü Ferik Paşa daireye nadiren uğrar vezaif-i mühimmesini Taşkışlada Bab-ı zaptiyede, mabeyn-i hümayunda ifa eylerdi demiştir.

Paşanın muhadderata olan taarruzları meşhurdur. Hatta bu sebeple Fenerbahçesinde alanen Müşir Fuat Paşanın sille-i terbiyetine uğrayarak mükemmelen tenzil edilmiştir.

Paşa şimdi arzu eylediği mükeyyifatı icra eylemek için lâzım gelen parayı bulamadığını ve fakat tabiyatından da vaz geçmediğini telmihan *Geveze Gazetesinde* Heybeli Adadan müzeyyifane bir telgraf yazıyor.

Heybeliada- Bura mahafil-i merkebiyesinde rüfekay-ı melûneye karşı efkâr-ı sulhperverane hasıl olmaktadır- demiş merkeplerle müdde-i umumi Reşat Paşa arasında itilâf-ı tam hasıl olmuştur. Bazıları bu itilâf-ı merâkib-i muvasenetin hukuk ve namusu taht-ı zaman ve temine alındık-
tan sonra husule geldiğini söylüyorlar.

TATAR ŞAKİR PAŞA

Harbiye ferikanından olan merkurum dahi sahib-i nüfuz hafiyelerden-
dir.

s.1315).

* Ferik: Büyük askeri rütbelerden birinin adıdır. Firka kumandanlığı anlamına da gelir. Feriklik yeniçeri ocağının kaldırıldığı (1826) yılda oluşturuldu. "Asakir-i Mansure, Teşkilâtının genişlemesi dolayısıyla 1830 da Miralaylıkla birlikte oluşturulmuştur. Ferikler, paşaların başladığı livalığın üstünde olduklarından paşa ünvanı-

RECEP PAŞA

Bu dahi İsmail Mahir Paşa ile beraber Selânikte ahrar-ı ümmeti takibe memur idi. Kanun-ı Esasî ilân olunduktan sonra kendisi Bağdadâ memur olmuş isede ahali tarafından kabul edilmediği Şuray-î Ümmet gazetesinde yazılır.

İLÂVE

Serbesti gazetesinde ilân olunduğu vechile iş bu eserin sahte cüzleri çıkarıldığı ve mezkûr cüzler ise güruh-ı mühtekireden olan bazı kitapçıların hafiyelerle uyuşarak birçoğunun isimlerini tayy ve bazı erbab-ı namusun namı ilâve edilmek suretiyle bambaşka bir varakpare suretinde intişar edildiğini karain-i kirama arz eyleriz.

Halen kabinın üzerinde ismi küfî yazılı olan yirmialtı sayfalık "Hafiyelerin Listesi ikinci cüzü" namındaki sahte varakpare hepsi malum ve ekseri vefat eyleyen yedi şahsın isminden ibarettir.

Erbab-ı vicdana malum olduğu üzere müellifinin böyle sahtekarlıklarla hukukuna tecavüz eylemek ve böyle sahte eseri aleme satarak şunu bunu dolandırmak namussuzluğun en büyüğü olduğunu söylemek zaidir.

İmdi burada bize bir vazife terettüb ediyor şöyleki:

Sahte olarak çıkarılan cüzlerde eserinin namı sirkat edildiğinden o nama izafeten erbab-ı namusa taarruz revâ görmeyip evvelâ sertüfengi Tahir Paşa hazretleri hakkındaki sahte kitabın mesrudat-ı rezilânesini reddeden ve Tahir Paşa hakkındaki tahkikatımızı enzar-ı umumiyeye arz eyleriz:

Sertüfengi Tahir Paşa talihinin sevkiyle o makamı işgal eylemiş ise de devr-i sabıkın itisafatından hiç birine hiç bir suretle işîrak etmemiştir.

Mabeyn-i Hûmayunda hafiyelik etmeyenler hiç olmazsa ekseriyetle hafiyelerin jurnallerini arz eyleyerek jurnallerin revacına hizmet etmek suretiyle hafiyelikten daha şeni reddiyelere cüret etmişler ve böylece ahali beynine nifak tohumu ekmişlerse dé Tahir Paşa öyle mülevves arkadaşlar meyanında iffetini muhafaza etmekle alemin hürmetine mazhar olmuştur.

Mevsukan ve katiyyen istihbar olunduğuna nazaran Tahir Paşa devr-i istibdatda bir jurnalciye kendi şivesiyle:

-Hafiyelik edeceğine be mori pezevenklik et demiş.

ve yine bir jurnalın arzı kendisine teklif edildikte,

-Morı yarın huzur-ı hakta Sultan Hamid beni kurtaramaz haydi işine diyerek jürnal sahibini kovmuştur.

Böyle eshab-ı namus ve iffete tecavüz etmek en büyük namussuzluklardandır. hoş! sahtekârlığı irtikap eden şunu bunu dolandırmaya kalkan herifler de namustan eser aramak da fazladır ya neyse!.

Kitabçı Yorgakinin kulakları çınlasın!.....

Eserin bundan sonraki kısmı II. cüz başlığı ile devam etmekte ve yine hafiyelerin isim ve faaliyetlerini göstermektedir. Bu kısım ayrıca yayına hazırlanmaktadır.